

OMREŽJE GIMNAZIJ, KI JIH JE USTANOVILO MARIJA TEREZIJA

Dr. Jože Gričar, zaslužni profesor, Univerza v Mariboru

Cesarica Marija Terezija je v času svojega 40-letnega vladanja ustanovila devet javnih gimnazij, ki so spodbudile razvoj srednjega in nato še osnovnega šolstva v habsburški monarhiji.

Po doslej zbranih podatkih je seznam njenih javnih gimnazij po letih ustanovitve naslednji:

1746 – Gymnasium Novo mesto

1749 – Theresianum Academy Wien

1753 – Mathematics and Nautical Sciences in Trieste

1766 – Gymnasium Karlovac

1766 – Gymnasium Vinkovci

1772 – Saint Norbert of the Premonstratensian Order Gymnasium Szombathely

1776 – Gymnasium Banská Štiavnica

1780 – Public Franziskanergymnasium Bolzano

1781 – Stiftsgymnasium Melk

Iz lokacij gimnazij na zemljevidu je mogoče sklepati, da so bile razporejene po celotni monarhiji: po dve na današnjem ozemlju Avstrije, Hrvaške in Italije ter po ena na Madžarskem, Slovaškem in v Sloveniji. Novo mesto je dokaj v sredini teh lokacij. Kot je

spoznano doslej, je samo za novomeško gimnazijo ohranjena ustanovna listina: Cesarica Marija Terezija Ustanovna listina novomeške gimnazije, izstavljena na Dunaju 8.8.1746 (https://www.nm-kloster.si/?page_id=3085).

Leta 1745 so Novomeščani cesarico Marij Terezijo zaprosili, da bi v Novem mestu imeli gimnazijo. Kako zapleten in zahteven je bil proces ustanavljanja novomeške gimnazije, je opisano v poglavju o zgodovini gimnazije v knjigi Ivan Vrhovec: Zgodovina Novega Mesta, Založila Matica slovenska v Ljubljani 1891. Knjiga je v digitalizirani obliki objavljena na <http://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-XHTPCAX3/85e506c6-8a11-43bb-83c6-c8c40bc33132/PDF> . Med drugim so se morali Novomeščani obvezati, da bodo iz svojega plačevali profesorje in zgradili stavbo (sedaj je v njej glasbena šola Marjana Kozine).

Za to vizionarsko in pogumno prizadevanje jim je Odbor za promocijo kulturne dediščine Novega mesta ob občinskem prazniku 7. aprila 2018 »postavil« internetno spominsko obeležje:

Internetno spominsko obeležje Novomeščanom 1745

S tem Internetnim spominskim obeležjem se zahvaljujemo tistim Novomeščanom, ki so leta 1745 imeli vizijo in pogum, da so cesarici Mariji Tereziji predlagali, da bi v Novem mestu imeli gimnazijo.

**Cesarica Marija Terezija je 8. avgusta 1746 podpisala ustanovno listino, s katero je dala novomeški gimnaziji pravico javnosti
– prvi v habsburški monarhiji.**

Hvaležni Novomeščani

**Objavljeno 7. aprila ob občinskem prazniku Novega mesta
v evropskem letu kulturne dediščine 2018.**

**Na ta dan je vojvoda Rudolf IV. Habsburški
leta 1365 Novemu mestu podelil mestne pravice.**

Odbor za promocijo kulturne dediščine Novega mesta

Prispevek cesarice Marije Terezije k razvoju izobraževanja z ustanavljanjem gimnazij v njenem času je bil velik. Najbrž je še premalo ovrednoten prispevek teh gimnazij k razvoju Evrope z zagotavljanjem gimnazijcev – maturantov, ki so imeli prost vstop na katerokoli univerzo v monarhiji. Zato je z dnem 26. maj 2018 vzpostavljeno Omrežje gimnazij, ki jih je ustanovila cesarica Marija Terezija (The Empress Maria Theresa Gymnasiums Network , <http://eregion.eu/26-5-2018-empress-maria-theresa-gymnasiums-network>).

Cilji omrežja so naslednji:

- o Izražati zahvalo cesarici Mariji Tereziji za njeno vizionarsko vrednotenje izobraževanja.
- o Predstavljati zgodovino gimnazije kot sestavine evropske kulturne dediščine.
- o Predlagati načine učinkovite promocije kulturne dediščine v korist trajnostnega turizma v lokalni skupnosti.
- o Spodbujati sodelovanje in izmenjave dijakov in učiteljev gimnazij z izkoriščanjem e-tehnologij.
- o Predlagati morebitne skupne čezmejne predloge projektov.
- o Zagotavljati povezavo do najmanj treh predstavnikov gimnazije v omrežju: ravnatelj / direktor, učitelj angleškega jezika, urednik spletnih strani.